КРАСА ЛЮДСЬКИХ ПОЧУТТІВ У ЛІРИЦІ В. СИМОНЕНКА

«Жити спішити треба, кохати спішити треба». Про що свідчать ці слова Василя Симоненка — про велику любов до земного життя чи про передчуття невблаганності долі, що відміряла йому такий короткий шлях у житті? Адже поет прожив лише 28 років (1935—1963), залишивши по собі неповторно високу лірику.

Народився Василь Симоненко 8 січня 1935 р. в селі Біївцях Лубенського району на Полтавщині. Дитинство припало на тяжкі повоєнні роки, велику роль у вихованні хлопчика відіграли дідусь та бабуся, любов до яких проніс поет через усе життя. У новелі «Дума про діда» є такі слова: «Безсмертячко моє кирпате, — шепотів дід, коли я засинав під музику його слів. То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив мені». У вірші «Дід умер», змальовуючи образ цієї близької й дорогої людини, у красивих поетичних рядках Симоненко показує свою непомірну тугу за ним:

Біль у душу мою закрадається вужем,

відчай груди мені розпанахує, рве.

Я готовий

повірити в царство небесне,

бо не хочу,

щоб в землю ішли без сліда

безіменні,

святі,

незрівнянно чудесні,

горді діти землі,

вірні діти труда.

Даючи оцінку віршам Василя Симоненка, критик С. Крижанівський поезію «Дід умер» назвав геніальною. Це був 1961 рік. А 8 січня 1962 р. з 27-річчям поета вітали друзі в Спілці письменників після його тріумфального виступу зі своїми поезіями «Монархи», «Перехожий», «Герострат», «Злодій». Це був початок входження в українську літературу її геніального сина, творчість якого для України безцінна, як безцінною була Україна для Василя Симоненка:

Чужих країв ніколи я не бачив.

Принад не знаю їхніх і окрас,

Та вірю серцем щирим і гарячим:

Нема землі такої, як у нас.

(«Я не бував за дальніми морями...*)

Після закінчення факультету журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка Василь Симоненко працював у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», власним кореспондентом «Робітничої газети». Він був веселою, доброзичливою людиною, романтиком, ліриком, закоханим у життя, істинним патріотом:

Україно! Ти для мене — диво!

І нехай пливе за роком рік.

Буду, мамо горда і вродлива,

З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію.

Ради тебе мислю і творю —

Хай мовчать Америки й Росії,

Коли я з тобою говорю*

(«Україні»):

Зі своїм ім'ям поет устиг побачити лише дві книжки: «Тиша і грім» (1962) та віршовану казку для дітей «Цар Плаксій та Лоскотон» (1963). Після його смерті вийшло ще чотири збірки: «Земне тяжіння», «Поезії», «Подорож у країну навпаки» (для дітей), «Вино з троянд» (новели). А потім — 15 років мовчання: жодної збірки, жодного видання поезій аж до «Лебедів материнства» 1981 р.

Воістину документом часу були щоденникові записи Василя Симоненка, його «Окрайці думок», що вже у квітні 1965 р. стали предметом не тільки полеміки, а й різних ідеологічних звинувачень. Можливо, це сталося тому, що «Окрайці думок» потрапили за кордон і там були опубліковані під назвою «Берег чекань». Можливо, тому, що від них віяло здоровою мораллю і свіжістю думок:

«Ніяке вчення не сміє монополізувати духовне життя людства» (8.X.62 р.)

«Немає нічого страшнішого за необмежену владу в руках обмеженої людини». (16.X.62 р.)

«Реалізм одержав чергову вікторію, не творами, правда, а адміністративними заходами. Взагалі, небезпека формалістичного безумства, здається, була позірною. Принаймні на Україні я не зустрів жодного уболівальника абстракціонізму чи якогось неофутуризму. Реальною залишилася, як і була, загроза формалістичного недоумства в літературі. Бо хіба ж не формалізм, коли сотні писарчуків за наперед заготовленими схемами обсмоктують десяток-другий так званих вічних ідей — люби працю, поважай тата і маму, не дивись косо на сусідів. Формалізм починається там, де кінчається думка...

...Навряд чи мені можна закинути формалізм, а не друкують нічого» (21.УІ.63 р.)

«Душа прагне потрясінь, а розум боїться їх.

Минулої неділі ми були в Одесі, де місцеві твердо-лоби натішили нас своїм ідіотичним жахом: аби чого не сталося. Фактично нам заборонили виступити на шевченківському вечері. Виходить, Тараса дехто боїться досі. Обивателі від революції».(6.VII.63 р.)

«...Щасливий той, хто хоче мало від життя, — він ніколи не розчарується в ньому. Найпростіший і найкоротший шлях до так званого щастя — стати обивателем. Мозок, здатний породжувати мислі, не здатний зробити його власника щасливим».(22.VII/63 р.)

Що б не писав і про що б не писав Василь Симоненко, він завжди залишається чистим, щирим і відвертим:

Але правди в брехні не розмішуй.

Не ганьби все підряд без пуття.

Бо на світі той наймудріший,

Хто найдужче любить життя.

Особливою сторінкою творчості поета є його інтимна лірика. «Вразливість його натури, щедрість і чистота почуттів тут виявилися настільки, що найпростішими словами поетові вдалося виразити найсокровенніше, відкрити глибини майже непояснюваного». (В. Брюховецький)

У вірші «Вона прийшла» поет створив образ коханої, який далекий від чогось конкретного і реального. Це привабливий, чарівний образ вимріяної в снах любові:

Вона прийшла, заквітчана і мила,

І руки лагідно до мене простягла,

І так чарівно кликала й манила.

Такою ніжною і доброю була.

Кохана з'являється поетові в романтичних мареннях:

Вона до мене виплила з туману

Моїх юнацьких несміливих снів.

Чари кохання зробили молоде життя ліричного героя прекрасним і таємничим:

Прийшла любов непрохана й нежданa —

Ну як мені за нею не піти?

Любов приносить не лише щастя. Дуже часто вона пов'язана зі стражданнями, однак поет благословляє ті почуття, що наповнили його душу:

Ображайся на мене, як хочеш,

Зневажай, ненавидь мене —

Все одно я люблю твої очі

І волосся твоє сумне.

(«Тиша і грім»)

Це високе почуття дає натхнення і наснагу, наповнює життя сенсом:

Алє я протестую, волаю: не треба!

Та не можу вже жить

І не думать про тебе.

(«Я дивлюся в твої перелякані очі»)

Болем за втраченим коханням, ніжністю і трепетом пройняті вірші «Ой майнули білі коні_», «Компаньйонка», «Через душі, мов через вокзали», «Всі образи й кривди до одної», «Ну скажи, хіба не фантастично», «Дотліває холод мій у ватрі...», «Я тобі галантно не вклонюся...»

Василь Симоненко і жив, і кохав сильно і безоглядно, що повною мірою відбилося в його інтимній ліриці. Поет розуміє, що «є в коханні і будні, і свята, є у ньому і радість, і жаль_», що прекрасні почуття любові можуть бути складними і суперечливими. Але такі поняття, як мати, Батьківщина, кохана були для поета неповторними. Тому світла любов до матері, до Батьківщини живе у ліриці Василя Симоненка поряд із почуттям любові до жінки:

Найпрекрасніша мати щаслива,

Найсолодші кохані вуста..

(«Найогидніші очі порожні»)

Але якщо кохання — це те, що являється людині, роблячи її щасливою («Ти явилась мені — і здалося, що світ помолодшав навколо на тисячу літ»), то мати і рідна земля — це те, що дається людині один раз і назавжди:

Можна вибрать друга і по духу брата,

Та не можна рідну матір вибирати.

Можна все на світі вибирати, сину.

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Яка пронизлива ніжність і щирі почуття до матері, до України звучать у цьому чарівному шедеврі талановитого поета Василя Симоненка, де немає ні крихти пропагандистського патріотизму, де все від серця і в кожному слові — любов.

«Цікаво спостерігати, — пише А. О. Ткаченко, — що майже всі Симоненкові вірші про Україну написані у тому ритмі, що й вірші про кохання». І це природно для такого поета, людини і громадянина, як В. Симоненко. Він любив свою Вітчизну, любив матір, любив кохану жінку. Але він не любив фальші, не любив лицемірства. Тому й зізнається поет у нелюбові до України з фальшивою усмішкою радості на устах:

Україно! Тебе я терпіти не можу,

Я тебе ненавиджу чуттями всіма.

Коли ти примітивна й на лубок похожа,

Коли думки на лобі у тебе нема.

(«В букварях ти наряджена і заспідничена»!

«..для співу свого, для думи своєї в щасливу мить народила його Україна. І він ~ за прикладом найкращих наших поетів — синівською відданістю їй віддячив,

напруженим чесним горінням душі». (Олесь Гончар)

Василь Симоненко належить до поетів-шістдесятників, творчість яких віщувала відродження національної свідомості, впливала на громадську думку (Ліна Костенко, М. Вінграновський, І Драч, Б. Олійник). Тематичний і жанровий діапазон творчості В. Симоненка досить широкий: вірші, байки, епітафії, притчі, сатиричні казки. Все це засвідчує величезний резерв багатогранного таланту, що не встиг розкритися. Так склалося, що найкращим дітям України судилося коротке життя: Шевченкові — 47, стільки ж — Стусу, Грінченкові; Лесі Українці — 42. і напрочуд мало Симоненкові — 28...

Не тільки важка хвороба, що похитнула здоров'я поета, а й «моральне безсилля», про яке свідчать щоденникові записи В. Симоненка, вплинуло на його фізичний стан. Ось запис від 3.IX.63 р.: «Друзі мої принишкли, про них не чути ні слова. Друковані органи стали ще бездарнішими і зухвалішими. «Літературна Україна» каструє мою статтю, «Україна» знущається над віршами. Кожен лакей робить, що йому заманеться. Як тут не світитися вдячністю, як не молитися щовечора й щоранку за тих, що подарували нам таку вольготність. До цього ж можна ще додати, що в квітні були зняті мої вірші у «Зміні», зарізані у «Жовтні», потім надійшли гарбузи з «Дніпра» і «Вітчизни».

Ай, ай, ай весело! Всі ми під пресом.

Так воно треба задля прогреса».

У яких же «гріхах» можна було звинувачувати людину, поета, що помер у 28-річному віці і створив книгу дивовижно чистої лірики, що гідна стати здобутком української класики? Хіба що в пронизливій любові до людини, до свого народу, до України, якій в усі часи

належатиме творчість її вірного сина як неоціненний духовний скарб.